

Az igazi Trebitsch 1.0

2010.01.05. 08:00 tiboru

Az idei év első lemeles közvéleménykutatásán (amelyen a Lemilközösség regisztrált tagjai vehettek részt) mai posztunk főszereplője toronymagasan végzett az élen, megelőzve három másik versenytársat. A név minden magyar irodalomkedvelőnek és Rejtő-rajongónak ismerős lehet. Ki ne tudná, hogy az igazi Trebitsch a méltán híres St. Antonio uralkodó főherceg kebelbarátja, s nem melleleg a borneói Fahéj Tanya intézőjét tisztelhattuk benne (már ha hiszünk neki). És csak az ellenségei híresztelték róla, hogy ő valójában Buzgó Mócsing...

Lássuk, miért is tételezte fel őfelsége az igazi Trebitschről, hogy a Secret Service embere, és hogy (vélelmezhetően) kiről mintázta Rejtő ezt a figurát. Ismerkedjünk meg tehát a valódi, a hamisítatlan, az utánozhatatlan Igazi Trebitsch-csel.

1879 tavaszán járunk, az Osztrák-Magyar Monarchiában, azon belül is Pakson. Egy helyi, ortodox zsidó gabonakereskedő (Trebitsch Nátán) családjában ünnepnap van, hiszen megszületett a harmadik fiúgyerek, aki az Ignác nevet kapja. Mivel az öreg Nátánnak elég jó fut a szekere (pontosabban a Dunán, egészen Bécsig és vissza közlekedő hajói termelik rendesen az extraprofitot), annak ellenére sem okoz gondot az iskoláztatás, hogy a három fiú mellé szép

sorban további hat leány is megérkezik. Sőt, lévén hogy a monarchia gazdasága dübörög, mint a veszett fene, az egyre jobban megtollasodó Trebitsch család 1888-ban felköltözik Pestre, hogy a poros paksi viszonyokat felcseréljék a pezsgő, akkoriban (már? még?) minden ízében európai főváros atmoszférájával.

Hősünk viszonylag problémamentesen végzi el az iskoláit, noha későbbi éne már kamaszkorában is megmutatkozik: szédületes fantáziája, elképesztő szókincse, magabiztos fellépése és sármos viselkedése mintegy előrevetítik a kavargó jövőt. Mindenki meg is van ám rendesen lepődve, amikor (finom családi unszolásra) egy évvel érettségije előtt bejelenti, hogy a hamburgi rabbiképzőben kívánja folytatni tanulmányait (akkor már nemcsak németül, de franciául és angolul is tűrhetően beszélt, a magyar és a kötelező héber, illetve jiddis mellett).

Egy Ella (más források szerint Bella) utónevű, helyi érdekű színésznőcske domborodó bájai azonban megakadályozzák, hogy Ignácól a zsidó kultúrtörténet minden bizonnyal legszórakoztatóbb rabbija váljék. Az Úr 1897. esztendeje kora nyarának egyik verőfényes reggelén megköszörüli a torkát, apja elé áll és bejelenti, hogy átértékelte a dolgokat, s – noha biztosan roppant izgalmas lehet a Rumbach Sebestyén utcában a gyülekezet előtt levezetni a szédert -, ő inkább színésznek áll.

Az öreg Nátán nem igazán tudja értékelni ezt a pálfordulást, de nehezen tud észérveket felsorakoztatni az egyházi pályafutás mellett, elvégre azt ő is tudja, hogy egy harmadosztályú színházban is nagyságrendekkel több a jó nő és a kellemesebbnél kellemesebb hatású tudatmódosító, mint a legliberálisabb rabbiképzőben. Próbálkozik még olyan triviális meggyőzőségi módokkal, mint a zsebpénzmegvonás és az örökségből való kitagadás kilátásba helyezése, hősünk azonban kemény marad, mint a köbös bórnitrid.

Elvi határozottság ide vagy oda, az atyai apanázs (he-he) csökkenése Ella (vagy Bella?) Ignác iránti rajongásának mértékét is befolyásolja. Ne legyünk azonban igazságtalanok: akármilyen helyre legény volt is az ifjú Trebitsch, a művésznő mégiscsak a piacról élt. Amikor látja, hogy az aranyifjú oda sülyed, hogy sóhersedébe már nem tudja szemrebbenés nélkül megrendelni a harmadik üveg pezsgőt az aktuális premier utáni bulin, más gavallérok után néz. Ignác még próbálkozik apró stiklikkel (mesélik, hogy egyszer az egyik sógora arany zseboráját nyúlja le és adja el negyedáron valamelyik szakosodott pesti kajfernek), de a románc lassan véget ér.

Azt, hogy a nemi hormonok bármire képesek egy fiatalember szervezetében, már százöt évvel ezelőtt is tudták, ezért – biztos, ami biztos alapon – a család úgy dönt, hogy mindenkinek jobb lesz, ha Ignác egy kis időre elmegy világot látni, minél messzebb a pesti félvilági nőktől és a családi zseboráktól. Az ötlet ellen ő maga sem berzenkedett, már csak azért sem, mert (legalábbis a rosszindulatúbb források szerint) ekkor már több nyomozás folyt ellene a Rudnay Béla főkapitány által vezetett fővárosi államrendőrség detektívtestülete jóvoltából, idegen értéktárgyak jogtalan eltulajdonítása (magyarán: lopások) miatt.

1898-ban tehát felkerekedik, és Bécs, Berlin, Hamburg, valamint Párizs érintésével meg sem áll Londonig. Nem kapkodta el a dolgokat, ezért a brit fővárosba csak három hónap múlva érkezik, jócskán megcsappant tartalékokkal, de annál nagyobb lelkesedéssel. Eltölt pár hetet a Sohóban, megismerkedik egy csomó jó arccal (és mellel), de az üres zseb elég nagy úr,

ráadásul idehaza a fater már kifizette az összes károsultat, úgyhogy a büntetőeljárások intenzitása is alábbhagyott: Ignác pár hónapra hazatér.

A pesti tartózkodást anyagi tartalékai feltöltésére, valamint Ellával még egy búcsúkanyarra használja fel (ekkor az érzelmek már nem igazán játszottak szerepet a történetekben, csak a művész nő vitathatatlan technikai képességei), s amikor egyre nyilvánvalóbbá válik, hogy atyja a gabonatőzsdén el fogja veszíteni minden vagyonát, Ignác ismét összepakol, és 1899-ben ismét Londonba utazik. Itt megismerkedik egy belevaló, Epstein nevű figurával, akiről a sokadik sör után kiderül, hogy foglalkozását tekintve zsidóból reformátussá lett életművész. Epstein elárulja Trebitschnek, hogy Angliában a lelkészi cím olyan, mintha valakinek platina hitelkártyája lenne (lehet, hogy nem pont így mondta, de ez volt a lényege), és mivel a refkók nagyon rugalmasak, ezt a célt irányozta elő magának, s Ignácnak is ezt ajánlja.

Barátunknak nem kellett sok noszogatás, ezért szorgalmasan elkezd látogatni az egyik londoni misszióházat, amelyet kifejezetten azért hoztak létre, hogy kelet- és közép-európai zsidókat áttérítsenek keresztény (állítólag ír presbiteriánus) hitre; a szakértők majd megmondják, hogy van-e (volt-e) ilyen egyáltalán, vagy a források megint marhaságot írnak.

Akárhogyan is volt, az intézményben nem lehetett valami nagy tolongás, mert Ignáccal hamarosan többen is foglalkoznak (fő mentora egy ugyancsak KuK-származású, Lipschitz nevű neofita), s ami nem mellékes: ingyenszállás, ingyenoszt, na és a kapcsolati tőke, amit később (ahogyan azt látni fogjuk) alaposan kihasznál.

De ne szaladjunk előre.

Pár hónapnyi intenzív vallásóra után Ignác úgy gondolja, hogy itt az idő emelni a téten: megpendíti pártfogóinak, hogy ő annyira el akar mélyedni a teológiába, hogy a legszívesebben egész életét lekipásztorként szeretné leélni, s ehhez kéri a misszió teljes támogatását.

Hát, valószínűsítem, hogy nem az ír presbiteriánusokról fogják megmintázni a gyanakvás szobrát, tudniillik a szemük sem rebben a kérés hallatán. Beprótezsálják Ignácot egy északfríz papneveldébe, de arra azért megkérlik, hogy ha nem okoz gondot, előtte azért keresztelkedjen már meg, legyen oly drága.

A szent keresztség felvételére 1899 karácsonyán sor is kerül, már a breklumi helyszínen (ahol Ignác felveszi a Timótheusz, angolosabban a Timothy nevet), s ugyanazzal a lendülettel elkezd lelkészi előtanulmányait.

Nem rossz; olyan ez, mintha a frissen behívott rekrutát rögtön a vezérkari akadémiára irányítanák, nem?

Hogy miért nem a katolikusokkal kezdett? Hát hogy őszinték legyünk, a cölibátus annyira nem feküdt neki, ráadásul a rengeteg, viszonylag önálló református egyház sokkal nagyobb lavírozásai lehetőséget biztosított neki, mint a centralizált katkók, ahol ráadásul azokat a mindig gyanakvó jezsuitákat nem sikerült volna ám ilyen könnyedén az orruknál fogva vezetni.

Szóval ott tartunk, hogy elérkezik csendesesen a századforduló. Igaz ugyan, hogy Ignác Timothy barátunk szorgalmasan biflázza a szent könyveket, de mégiscsak egy 22 éves fiatalemberről van szó, aki a spirituális élvezetek mellett a testi örömöket sem veti meg: a csöndes ájtatoskodás mellett szemet vet egy környékbeli hajóskapitány lányára, aki mögött egészen komoly hozomány körvonalai látszanak kibontakozni. Gretchen nem nyerne ugyan díjat még a schleswig-holsteini szépségversenyek nem túl erős mezőnyében sem, de a Természet kegyelméből mindennel bőségesen el van látva, ami egy papi szemináriumban élő ifjú pajzán álmaiban csak szerepelhet. 1900 nyarán megkéri a lány kezét, de mivel nősülésről csak a lelkészi felszentelése után lehet szó, beleerősít: Montreálba utazik, ahol (a McGill Egyetemen) rekordidő alatt sikeresen leteszi a szükséges vizsgákat, majd 1901 karácsonyán református pappá szentelik, s két napra rá elveszi a dúskeblű Gretchent feleségül.

Kérlek benneteket, ne nézegessétek az órátokat, mert biztosan tudjátok, hogy ez illetlenség. S ott, a hátsó sorokban ne kérdezzétek suttogva egymástól, hogy lesz ebből a fasziból a Kémek és hírszerzők sorozat szereplője... Türelem, oda is elérkezünk hamarosan. Köszönöm.

Talán a zord éghajlat, no meg az a rengeteg, hülye akcentussal franciául beszélő tette, de Kanadában nem igazán érezte jól magát, ráadásul az ír presbiteriánusok hírhedtek voltak szűkmarkúságukról, főleg ami a lelkészi fizetéseket illeti. Körülnéz hát a református egyházak sokszínű palettáján, s kiszemeli magának az anglikánokat, akikhez egyre közelebb kerül. Finom tapogatózások után 1903-ban átigazol hozzájuk, s némi illetményemelkedést követően immáron anglikán (Church of England) papként folytatja evilági pályafutását. Még abban az évben egy roppant hatásos beszédet mond a Misszionáriusok Nemzetközi Kongresszusán, ahol maga a Canterbury érsek is felfigyel rá. 1904 húsvétján pedig családi hajójegyet hoz neki a nyuszi: újszülött gyermekével és Gretchennel karöltve otthagyják Québecet, s Angliába költöznek.

A nagyszerű érzéssel korábban már kialakított egyházi kapcsolatok elkezdenek működni: seccperc alatt munkát (lelkészi hivatalt) kap a délkelet-angliai Appledore település Szent Péterről és (ugyancsak Szent) Pálról elnevezett templomában.

Nem akarjuk mi bántani a párszáz lakosú kenti falvakat, de a legnagyobb rajongóik is el kell ismerjék, hogy nem a nyüzsgő társasági életükről és a nagyvilági hangulatukról híresek. Márpedig Timothynak leginkább ez hiányzott: egy kis pezsgés itt, egy kis klubélet ott, értelmes beszélgetések nagyvilági témákról egy szivar és egy portói mellett (Ignácot mindig is izgatta a külpolitika)... Ráadásul egy családi tragédia is arra készteti, hogy ártértelje addigi pályafutását: alig egyéves kislánya belehal egy fertőzésbe, amit a vidéki orvos nem tudott kezelni, de egy londoni szakember röhögve meggyógyította volna. Apósa ugyancsak megtér az örök vizekre, s Gretchen – vagyis egy komoly vagyon egyedüli örökösenek – férjeként egészen új horizontok nyílnak számára.

1905 nyarán tehát felcuccolnak és először Hamptonba, majd London belvárosába költöznek, ahol az lesz az első dolga, hogy megváltoztatja nevét: Ignatz Timothy Trebitsch-ből a valamivel árjább (angolszászabb) hangzású és írásmódú Ignatius Timothy Tribich Lincoln lesz.

Pár tétova hónap elteltével a brit fővárosban (többek között) megismerkedik a nála alig nyolc

évvel idősebb Benjamin Seebohm Rowntree-vel (itt jobbra lent), aki akkorra már szociológusként letette az asztalra első tanulmánykötetét a yorki szegénységről. Rowntree meggyőződéses liberális, kiváló politikai kapcsolatokkal (a későbbi miniszterelnök, Lloyd George például jó cimborája volt), és nem elhanyagolható magánvagyonnal a háta mögött.

Ma már tudjuk, hogy Rowntree meglehetősen közeli kapcsolatban állt a Birodalmi Védelmi Bizottságnak nevezett brit titkosszolgálat-kezdeménnyel, illetve a pár év múlva megalakuló Secret Service Bureau-val (amiből később az MI5 kódú elhárítás és az MI6 kódú hírszerzés is kinövi magát).

Száz szónak is egy a vége: Rowntree felkarolja a sziporkázó intelligenciájú, talpraesett Timothyt és először nyelvtanárként foglalkoztatja (németül akart ugyanis tanulni, micsoda véletlen...), majd 1906-ban magántitkárává fogadja. Miután kölcsönösen megismerik egymást, az angol üzletember roppant kényes feladattal bízta meg a titkárát: Belgiumba kell utaznia, ahol egy újabb szociológiai tanulmánykötethez kell anyagot gyűjtenie. Timothy egy eleinte ötven, majd később nyolcvan (!) főre duzzadó stáb vezetőjeként közel három évet tölt el a kontinensen, s gyakorlatilag minden nyugat-európai fővárosban megfordul legalább egyszer, Madridtól Rómán és Párizson keresztül Berlinig és Bécsig.

És persze mindenhol gyűjti az anyagot... mihez is? Hát a felszínen Rowntree készülő könyvéhez, de valójában már teljes gőzerővel a brit katonai hírszerzésnek dolgozik. Az általa koordinált munkacsoportból csak kevesen tudták a helyszínbejárások, térképek, interjúk és megfigyelések valódi célját, de amikor esténként a pár kiválasztott összeült és rendszerezte az információkat, fotók százait, térképvázlatok tucatjait, összevetette az ugyancsak begyűjtött pletykákkal és a többi open source adattal, rendre kikerekedett egy-egy érdekes jelentés a német és osztrák-magyar mozgólódásokról, csapatösszevonásokról, hadgyakorlatokról, az általános hangulatról, amit aztán sürgősen eljuttattak Londonba.

Rowntree (illetve hogy egészen korrektek legyünk: a frissiben megalakult Secret Service Bureau góréja, Vernon Kell kapitány, itt balra) nagyon hálás tudott ám lenni, hiszen Trebitsch emberei hangyaszorgalommal gyűjtöttek össze olyan információkat, amelyek egyfelől Angliában dolgozó német kémek leleplezéséhez, másfelől pedig a világháború felé menetelő Németország egyes erőfeszítéseinek megismeréséhez vezettek. A hála 1909 végén, Timothy visszaérkezését követően egészen kézzelfogható formában nyilvánult meg: a politikai kapcsolatok mozgósításával.

És mivel a politikai kapcsolatok azért vannak, hogy (ki)használjuk őket, a teljes Tribich Lincoln család napok alatt megkapja az angol állampolgárságot, vagyis a brit alattvalói státuszt: választókká és választhatókká válnak...

A kulcs a második szóban rejtőzik: választhatókká.

Bizonyám, a mi paksi születésű Trebitsch Ignácunk (liberális színekben, Rowntree anyagi támogatásával) indul az 1910-es januári brit általános választásokon, és mindenki legnagyobb megdöbbenésére egy emberemlékezet óta konzervatív választóközvetben, az észak-angliai Darlingtonban el is nyeri a parlamenti helyet, s így az alsóház (House of Commons) teljes jogú

tagjává válik. Igaz ugyan, hogy (mindenféle belpolitikai probléma miatt) tizenegy hónap múlva előrehozott választások következnek, ahol Herbert Pike Pease legyőzi őt, de a dicsőség (és a közel egy évnyi törvényhozóság alatt ki- és felépített újabb kapcsolatrendszer) megmarad.

1911-ben egy kicsit újságíróskodik, majd érzékeny szimata (és az MI6...) az egyre forróbb Balkán felé irányítja. 1912-ben még holmi romániai olajmezők és galíciai kőolajvezetékek kapcsán nemzetközi befektetésekkel zsonglőrködik (itt-ott még garancialeveleket is hamisít, ha a szükség és a műveleti érdek úgy hozza), de valódi érdeklődése az októberben megkezdődött első balkáni háború közelébe tereli, ahol annál a bűdös, szennyező és gyűlékony kőolajnál sokkal érzékenyebb, de jobban fizető árucikkre cuppan rá: az információra.

Magyar zsidónak született, később kanadai református pappá vált egykori angol parlamenti képviselőként nem lehet azt mondani, hogy akár a törökök, akár a bolgárok, szerbek vagy görögök különösebben közel álltak volna a szívéhez (tudjátok még követni? Előre szólok: fog ez még komplikálódni...). Nyugodtan kimondhatjuk: Timothy – abszolút semleges kívüllálóként – elhatározta, hogy mindkét félnek dolgozni fog, már ha megfizetik. Így történt, hogy 1912 novemberében a török, majd decemberben a (törökökkel hadban álló) bolgár titkosszolgálatnak is felajánlotta szolgálatait, európai (és azon belül balkáni) hely- és személyismeretét, létező (valamint kitalált) angliai politikai és gazdasági kapcsolatait.

Háborús időszakban a katonai hírszerzés szerepe mindenhol megnő, s ezzel egyenesen arányos mértékben duzzad az ilyen célokra elkölthető kincstári lóvét tartalmazó buksza is; Trebitschnek Konstantinápoly ugyanúgy örült, mint Szófia, s mindkét titkosszolgálat busásan megfizeti egyrészt ugyanazokat az információkat (például a Romániával kapcsolatosokat), másrészt pedig az egymásról szólókat.

A hepiség jó fél év múlva, 1913 júliusában ér véget, amikor a bolgárok elvesztik ugyan a második balkáni háborúnak nevezett lokális csetepatét, de legalább az elhárításuk büszkén düllesztheti ki a mellkasát. Az egyik értékelőjüknek feltűnik ugyanis, hogy egy elfogott török hírszerzőnél nagyjából ugyanazokat a román anyagokat találták meg, amikért ők (mármint a bolgárok) egy valagnyi pénzt fizettek egy héttel korábban Trebitschnek. Mivel a háborús vereség és a területi veszteségek miatt Bulgáriában elég morcosak az egyenruhások, nem teketóriáznak túl sokat és a soron következő talin Ignácot jól arculcsapdossák, majd a legnyirkosabb szófiai tömlőcbe vetik.

Ki tudja, meddig nyalogatta volna a salétromos falakat, ha az események után alig két héttel meg nem jelenik a bolgár fővárosban egy Walter Nicolai nevű alezredes (itt balra), aki főállásban nem gyengébb szervezetet vezetett, mint az Abteilung III/B-t, vagyis a császári Németország katonai hírszerzését. Ő volt az, akit melleleg Mata Harival is szóbahoztak (szakmailag és khm, emberileg egyaránt).

Nos, hogy Nicolai mi a fenét keresett Szófiában és hogyan függ ez össze az igazi Trebitsch további karrierjével – megtudjuk a második részből.

a forrás, ahol gazdag képanyag van, s a link a folytatáshoz:

http://lemil.blog.hu/2010/01/05/az_igazi_trebitsch_1_0
